

валюти, обмін цінних бумаг на деньги і др. Фінансове підприємцтво забезпечує отримання прибутку за рахунок різниці в цінах, т.е. купується дешевше, продається дорожче. Практично прибуток забезпечується в результаті отримання процентів за рахунок продажу цих або інших фінансових ресурсів.

Особливим видом діяльності бізнесменів є **страховий бізнес**. Його сутність полягає в наступному: підприємця гарантує страховику компенсацію (страхову суму) за можливий збиток майна, інших цінностей.

Страховик отримує внесок і частково повертає його при настанні непередбаченого випадку, який стався з страховиком. Залишені внески (різниця між страховими внесками і виплаченою страховою сумою) є доходом підприємця страхового бізнесу. Цей вид бізнесу пов'язаний тільки з добровільним страхуванням.

Схема страхового підприємства складається в наступному: підприємця (страховик) пропонує отримати страхові послуги страховику. Страхова послуга продається за певну плату, на яку страховик видає страхове свідоцтво (договір), іменоване страховим полісом. Цей документ дає право страховику отримати грошову компенсацію при відповідних умовах.

Багато страховиків не мають підстав для відшкодування страхової суми (оскільки непередбачених випадків не було), тоді всі гроші, сплачені страховиками, переходять до підприємця-страховику.

З іншими видами бізнесу пов'язаний також **посередницький бізнес**. Характерною особливістю посередницького підприємства є те, що бізнесмен не є виробником товару, не торгує товарами або цінними бумагами. Завдання цього виду підприємства – надавати посередницькі послуги. Посередник знаходиться між виробником і покупцем і всіляко сприяє виконанню угоди купівлі-продажу товару. Представник посередницького бізнесу контактує з власниками товарів, отримує від них необхідну інформацію (якість товарів, ціни, умови реалізації і др.) і передає її покупцю. Така інформація, сплачується як посередницька послуга. Вона може бути сплачена як продавцем товару, так і покупцем товару або ж тим і другим одночасно.

Посередницькі послуги сплачуються в більшості випадків після того, як відбулася угода між продавцем і покупцем товару. Посередник отримує свою винагороду за те, що він виступив координатором угоди. Посередницька діяльність іноді пов'язана з ризиком, так як оплата послуг може і не здійснитися по ряду суб'єктивних і об'єктивних причин.

Істочники і література:

1. Закон України «Про підприємства» (з наступними змінами та доповненнями) // ВВР України. – 1991. – № 24. – Ст. 273.
2. Закон України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» із змінами, внесеними згідно із Законом № 1882-III (1882-14) від 13.07.2000 // ВВР. – 2000. – № 41. – Ст. 342.
3. Прусова Л. Г. Основи ринкової економіки / Л. Г. Прусова. – К. : РПО «Поліграфкнига», 1993. – 280 с.
4. Райзберг Б. А. Сучасний економічний словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський, Е. Б. Стародубцева. – 3-е изд., перераб. і доп. – М. : Інфра-М, 2002. – 480 с.
5. Халиков В. Д. Язык рынка / В. Д. Халиков. – М. : Концерн «Росс», 1992. – 170 с.
6. Економічна теорія (політекономія) : учеб. / под общ. ред.: акад. В. И. Видяпина, акад. Г. П. Журавлевой. – М. : Інфра-М, 1997. – 560 с.

Баранник Л.Б.

УДК 364(477)

НАСЕЛЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Категорія «соціальний захист» в останні два десятиріччя стала однією з тих, що найбільш часто вживається в офіційних документах, наукових публікаціях і громадських дискусіях. І це не випадково. В Україні щороку збільшується чисельність людей, котрі користуються послугами системи соціального захисту населення (далі – СЗН). Зростає й кількість тих, хто користується пільгами. Невільно постає питання, невже всі вони дійсно такі бідні?!

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних вчених різних за фахом займаються проблемами СЗН. Слід виділити роботи вчених-економістів В.Я. Бідака, Н.П. Борецької, Л.Я. Гончарук, М.І. Казнової, Л.М. Клівіденко, О.Ф. Новікової, В.М. Пастушенко, Г.А. Пікалової, Н.Г. Савченко, С.В. Сіденко, О.Г. Скомарохової, Л.І. Слюсар, Т.О. Стеценко, Т.Б. Токарського, Ю.О. Шклярського та інших. Значний внесок у розробку питань ринку праці, зайнятості, боротьби з бідністю внесли І.Ф. Гнибіденко, Т. Кір'ян, Г. Кучер, Е.М. Лібанова, Л.М. Черенько та багато інших.

Усі вчені намагаються відповісти на питання: кого і як потрібно захищати та хто має здійснювати соціальний захист. Здавалось б, питання вирішене: соціальний захист – для бідних людей. Але не все так просто. Отже, **мета статті** – встановити, хто є (може бути) об'єктом соціального захисту, у якій мірі та чи інша категорія населення може отримувати соціальну допомогу.

Виклад основного матеріалу. Існують різні думки відносно того, яка саме частина населення підлягає соціальному захисту. У різних країнах далеко неоднаково вирішується це питання. Наприклад, у США держава здійснює соціальний захист найбільш вразливих верств населення. Вітчизняні автори не одноставні у

вирішенні цього питання. Одні вважають, що соціальний захист має розповсюджуватися на вразливі верстви населення (інвалідів, пенсіонерів, студентів, малозабезпечених і багатодітних сімей і т.п.) [4]; інші - на громадян, які зазнали негативного впливу ринкових процесів (безробітних, збіднілих через інфляцію) [7] чи постраждалих від стихійних лих і техногенних катастроф; треті – на «забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних умовах» [10].

У світовій практиці з метою диференційованого підходу до вибору форм і методів СЗН здійснюється класифікація верств населення на основі критеріїв малозабезпеченості, обмеженої працездатності, соціального неблагополуччя (екологічного, територіального і т.ін), належності до числа жертв соціальних і національних конфліктів. До речі, постає питання, кого вважати соціально вразливими та малозабезпеченими. Зазвичай соціально вразливими верствами населення вважаються індивіди або соціальні групи, що мають більшу за інших ймовірність зазнати зниження доходу або взагалі його втрату через дію соціальних ризиків. Це - сім'ї з низьким грошовим доходом на члена сім'ї: одинокі матері, сім'ї, що втратили годувальника, багатодітні сім'ї, інваліди, пенсіонери, студенти, безробітні, особи, які постраждали від стихійного лиха, політичних і соціальних конфліктів, незаконного переслідування та дітей (у ряді випадків) [1, 17].

Поняття «малозабезпечений» у тлумачному словнику російської мови Ушакова співвідноситься з таким поняттям, як «бідний» [23].

Російський соціолог Н.В. Черніна стверджує, що ще за радянських часів через ідеологічні міркування термін «малозабезпеченість» почали застосовувати замість терміна «бідність» [24, 54]. Про справжні масштаби бідності в СРСР судити важко. «Ретроспективну, дуже нерегулярну оцінку масштабів бідності можна дати лише починаючи з 1975 р., коли була введена допомога для малозабезпечених сімей. Саме тоді держава встановила поріг бідності, проголосивши критерієм у перевірці нужденності душевий дохід в сім'ї, рівний 50 руб. у місяць (без врахування структури сім'ї). На цьому рівні були встановлені гарантований мінімум заробітної плати і мінімальна пенсія. Прожитковий мінімум розраховувався офіційними організаціями, що входили до Міністерства праці. Були використані абсолютні вимірники у вигляді витрат, необхідних для задоволення на мінімальному рівні потреб сім'ї в продовольчих та в непродовольчих товарах» [там само].

У СРСР бідними вважали ті сім'ї, чий дохід «суттєво відставали від середнього рівня матеріальної забезпеченості, досягнутого в країні», малозабезпеченість сприймалась як категорія відносна, а критерієм її вважався встановлений державою в абсолютному вимірі рівень середньодушового сукупного доходу [22]. На нашу думку, малозабезпеченість - це форма бідності, рівень якої встановлюється законодавчо. Він пов'язаний з рівнем економічного розвитку економіки й суспільства.

Питання виміру бідності має свою історію. Піонери у дослідженні бідності - англійські вчені Ч. Бут та С. Раунтрі наприкінці XIX ст. за точку відліку у визначенні бідності брали можливість індивіда задовольнити свої основні потреби в їжі, одязі й житлі. Ч. Бут намагався встановити реальні критерії визначення бідності, як-то: рівень доходів та задоволення основних потреб; норми і стандарти, необхідні для підтримання певного рівня працездатності і здоров'я. Ч. Бут заклав основну ідею теорії бідності: злиденність можна попередити [20, 21].

Французький мислитель П.Ж. Прудон (1809-1865) запропонував розрізняти абсолютну та відносну бідність. Нині в залежності від обраного підходу до оцінювання ступеня бідності розрізняють такі її форми, як абсолютна та відносна; об'єктивна та суб'єктивна; за доходами та можливостями; тимчасова та постійна [5]. Лише на основі поєднання результатів оцінювання бідності за різними методиками можна встановити її реальні масштаби. В Україні оцінка бідності здійснюється відповідно до Методики [11], якою передбачається розрахунок системи показників, що характеризують становище бідного населення. Це такі, як межа бідності, рівень бідності, сукупний дефіцит доходів бідного населення, середній дефіцит доходів бідного населення. Рівень бідності характеризує частку осіб, які за законодавством відносяться до цієї категорії. Відхилення обсягу ресурсів домогосподарств від встановленої межі бідності показує глибину бідності. Для СЗН ці два показники є основними.

Найбільш простим інструментом для оцінки масштабів бідності в багатьох країнах світу є прожитковий мінімум (далі - ПМ), що встановлює поріг (межу) бідності. У Законі України „Про прожитковий мінімум” від 15 липня 1999 р. його визначено як «вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості» [16]. Він є базовим державним соціальним стандартом в Україні та застосовується для загальної оцінки рівня життя в Україні; розробки соціальних програм; встановлення розміру мінімальної заробітної плати і мінімальної пенсії; розрахунку розміру соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, по безробіттю, та інших соціальних виплат.

Термін «межа бідності» зараз не застосовується офіційно. Донедавна вживали термін «межа малозабезпеченості», під якою розуміють величину середньодушового сукупного доходу, що забезпечує непрацездатному громадянину споживання товарів, послуг на мінімальному рівні, встановленому законодавством [15]. Малозабезпеченою вважається сім'я, яка з поважних чи незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від ПМ для сім'ї [13]. Починаючи з лютого 2003 р. після внесення змін до Закону України „Про індексацію грошових доходів населення” від 3 липня 1991 р. замість поняття „межа малозабезпеченості” використовується поняття „прожитковий мінімум”. Він визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до

основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років; дітей віком від 6 до 18 років; працездатних осіб; осіб, які втратили працездатність [16].

Найбільш точним для визначення ПМ є метод споживчого кошика. Офіційно він називається «набір продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» [14]. Набір продуктів харчування та набір непродовольчих товарів визначається в натуральних показниках, а набір послуг – у нормативах споживання. Нині споживчий кошик в Україні складається з 297 товарів (для порівняння: у США та Великобританії кошик складається з 350 товарів та послуг, у Німеччині – з 475, у Франції – з 507) [9]. Відповідно до статті 3 Закону України «Про прожитковий мінімум», цей перелік мають затверджувати кожні п'ять років. Але ця норма закону не виконується. Окрім цього існують й недоліки у методології його розрахунку. «На відміну від розвинутих країн, в яких розраховується соціальний ПМ (що включає навчання і культурні потреби, певний набір духовних цінностей мінімально прийнятого рівня життя), в Україні передбачений фізіологічний мінімум (вартісне вираження матеріальних цінностей, необхідних для фізичного виживання) який розробляли, наприклад, на випадок війни, для розрахунку норм за продуктовими картками. В світовій практиці фізіологічний мінімум становить 85-87% загального ПМ, а решта припадає на соціальну частину. Так, у Великобританії до споживчого кошика закладено обслуговування автомобіля, громадське харчування, організацію відпочинку ... та ін.» [9].

Отже, кількісна і якісна структура українського споживчого кошика сьогодні не враховує багатьох реалій і найближчим часом очікувати на перегляд методики не варто з огляду на політику жорсткої бюджетної економії та контроль за нею з боку МВФ.

Необхідно переглянути і методику визначення права особи (сім'ї) на соціальну допомогу. В Україні система державної соціальної допомоги організована за двома принципами – адресності та категорійності. Принцип адресності є обов'язковим і передбачає перевірку рівня доходів та майнового стану при розрахунках допомоги малозабезпеченим сім'ям та житлових субсидій. Інші види допомоги є категорійними і надаються всім сім'ям відповідної категорії без перевірки доходів або комбінованими – з перевіркою рівня доходів при наданні максимального розміру допомоги.

Щороку в законі України про державний бюджет встановлюється рівень забезпечення ПМ або так званий гарантований мінімум для призначення допомоги відповідно до Закону України „Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям”. У 2011 р. у відсотковому співвідношенні до ПМ для основних соціальних і демографічних груп населення він становить: для працездатних осіб 21%, для дітей – 50%, для осіб, які втратили працездатність, та інвалідів – 75% відповідного ПМ [12].

Згідно з цим законом, для розрахунку розміру соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям необхідно обчислити різницю між середньомісячним сукупним доходом і ПМ для сім'ї. За ст. 5 цього закону розмір державної допомоги не може бути більшим ніж 75% ПМ для сім'ї, а в Законі «Про державний бюджет України» розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям встановлюється не більшим 75% від рівня забезпечення ПМ для сім'ї (гарантованого мінімуму). Отже, існує розбіжність у трактуванні одного й того ж елементу системи соціальної допомоги різними законодавчими актами.

Критерій бідності (офіційні грошові доходи), що застосовується нині в Україні, не завжди говорить про стан бідності особи. При віднесенні особи до категорії соціально вразливих (малозабезпечених) слід було б враховувати і розміри накопиченого багатства (наявність у власності земельних ділянок, будинків, грошових заощаджень і т.п.), а також відомості про витрати. Однак, поки що це в Україні не застосовується.

На практиці враховують і показники відносної бідності. Цей підхід передбачає порівняння ресурсів домашніх господарств з певною часткою середньої величини ресурсів населення, або їхнього медіанного рівня. «Інформація про відносний рівень бідності є об'єктивнішою та краще захищеною від маніпулювання владними інститутами, порівняно з даними про розмір абсолютної бідності» [6, 124].

У країнах ЄС бідними вважаються люди, грошові доходи яких становлять менше 60% медіанного рівня грошових доходів. Схожий підхід використовує ряд країн СНД [6, 124]. В Україні межа бідності визначається на підставі відносного критерію зарахування різних верств населення до категорії бідних, який розраховується за фіксованою часткою середньодушового доходу – 75% медіанного рівня сукупних доходів (витрат) у розрахунку на умовного дорослого [11].

Існує й крайня (гостра) форма бідності. Це – матеріальний стан людини, який асоціюється з межею виживання. Межа крайньої форми бідності – вартісний поріг доходу (витрат), нижче якого не є можливим задоволення основних потреб людини. Вона визначається за відносним критерієм – 60% медіанного рівня сукупних доходів (витрат) у розрахунку на дорослу людину [1, 48]. Світовий банк вважає злидінними у Східній Європі і колишньому СРСР людей, які живуть менш ніж на 2,15 дол. в день, а «незахищеними» або бідними тих, кому щодня доводиться задовольнятися 4,3 дол. Доларові доходи жителів кожної країни Світовий банк обраховує за паритетом купівельної спроможності – умовному курсу національної валюти, по якому на 1 дол. в кожній країні можна придбати стільки ж товарів і послуг, скільки і в інших країнах [там само]. Згідно з прийнятими у світі критеріями, нині 25-30% українського населення вважаються бідними [17].

В Україні в основному подолано абсолютну бідність, також Україна взяла на себе зобов'язання до 2015 р. викоринити гострі форми бідності і досягти значного зростання реальних доходів на душу населення. Щороку уряд затверджує План заходів по підвищенню рівня зайнятості населення, зростанню доходів, розвитку соціального страхування, вдосконаленню системи адресної допомоги і соціальних послуг, соціальної підтримки сімей з дітьми, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Але для того, щоб відповідні заходи в галузі підвищення життєвого рівня і подолання проблеми бідності приносили очікуваний ефект, необхідно мати повну інформацію відносно сучасного стану суспільства, змін рівня

життя населення, як у цілому по країні, так і по регіонам. Причому, інформація повинна бути не тільки по середнім показникам, а й по соціальним групам та деяким іншим ознакам. Ми вважаємо, що населення слід розглядати за такими віковими групами: дітей дошкільного віку, учнівської молоді, студентської молоді, працюючої молоді у віці до 35 років, людей середнього віку від 35 до 45 років, людей у віці від 45 років і до виходу на пенсію, пенсіонерів, людей старше 80 років. І встановлювати ПМ для вказаних вікових груп, а не як зараз - лише для основних чотирьох соціальних і демографічних груп населення. Адже кожна вікова група має свої фізіологічні та психологічні особливості і потреби. Можливості людей щодо підтримання життєвих сил і створення умов собі і своїй родині для нормальної життєдіяльності у кожному віці свої (не завжди достатні) і з роками зменшуються. Тому соціальний захист має відрізнятися для кожної з груп, індивідуалізуватися.

За ринкової трансформації структура бідних суттєво змінилась: до «традиційних» бідних (багатодітних сімей, неповних сімей, самотніх літніх людей, інвалідів) додалися «трансформаційні» або «нові» бідні - працівники бюджетної сфери, селяни, безробітні, пенсіонери, біженці тощо). Тому завдяки диференційованому підходу до вивчення потреб і фінансових можливостей різних соціальних груп реалізується принцип обґрунтованості та соціальної справедливості при здійсненні СЗН.

Існують й інші методики ідентифікації бідних. У 60-ті роки ХХ ст. концепція ПМ була піддана серйозній критиці за її обмеженість. На зміну їй прийшла концепція відносної депривації (від лат. *deprivatio* – втрата, нестатки – психологічний стан людини, при якому вона відчуває недостатнє задоволення своїх потреб), яка стала згодом загальноприйнятною. Якщо С. Раунтрі розглядав бідність відносно фізичного виживання, тепер проблема обговорювалась ширше: чи дають засоби, які мають люди, можливість повноцінно брати участь в житті суспільства. На зміну поняттю «фізична дієздатність» прийшло інше – «соціальна дієздатність». Індивід вважається бідним навіть тоді, коли йому вистачає грошей на фізичне виживання, але не хватяє для підтримання прийнятних для даного суспільства, стандартів життя» [21]. Застосування деприваційної оцінки бідності означає вивчення бідності за умовами життя. Проведення такого дослідження дає змогу одержати інформацію про депривації у найрізноманітніших сферах життєдіяльності і на цій основі коригувати фінансове забезпечення цих сфер національної економіки [6, 126, 127].

Дискусійним є питання стосовно обсягів СЗН. Прибічники першого підходу вважають справедливим, якщо забезпечувати першочергові потреби людини у продуктах харчування, житлі та одязі. Інші - у такій кількості, щоб компенсувати втрачений дохід, який особа мала до настання соціального ризику. У міжнародному правовому акті МОП – Рекомендації № 67 (1944 р.) «Про збереження доходу» головним принципом є «відновлення до прийнятних розмірів доходу, утраченого по причині непрацездатності, включаючи старість» [8]. У Конвенції МОП № 102 (1952 р.) «Про мінімальні норми соціального забезпечення» відшкодування утраченого доходу визначено у розмірі не менш 40-50% попереднього заробітку застрахованої особи. Більш високі норми соціального захисту (Конвенції № 103, 121, 128, 130, 158) установлені в залежності від виду соціального ризику, категорій застрахованих, підвищують розмір допомоги на 5-15 пунктів [там само].

Більшість держав з метою захисту надають мінімум матеріальних благ. Система СЗН не може перетворюватися на систему благодійництва або утримання. Повчальним у цьому плані є досвід Німеччини, в якій надто щедра система соціального забезпечення перетворилась на гальмо економічного зростання країни на початку нового тисячоліття [2].

Завдання СЗН полягає у підтриманні стабільності доходів людей, наданні рівноправного доступу до медичної допомоги та інших життєво необхідних соціальних послуг.

На нашу думку, механізми соціального захисту повинні бути спрямовані на всіх громадян держави, соціальна допомога у різних її формах надаватися тим, хто потрапив у скрутне становище через об'єктивні обставини, а соціальне забезпечення у формі утримання – тим громадянам, які не можуть самостійно себе обслуговувати через хворобу, сирітство тощо.

Таким чином, об'єктом соціального захисту може бути як все населення, так і будь-який громадянин чи окремі соціальні групи (військовослужбовці, працівники освіти, культури і т.ін.); чи найбільш уразливі верстви населення (багатодітні сім'ї, пенсіонери, інваліди, студенти, «маргінали») та деякі інші категорії громадян, основним критерієм визначення потреби яких у послугах системи СЗН поки що залишається офіційні грошові доходи, проте такий підхід не є досконалим і має бути переглянутим.

Джерела та література:

1. Баранник Л. Б. Соціальний захист населення : навч. посіб. / Л. Б. Баранник. – Дніпропетровськ : ДДФА, 2010. – С. 17.
2. Баранник Л. Б. Економіка Германии на пороге реформы : тенденции и перспективы / Л. Б. Баранник, О. В. Шевченко. – Днепропетровск : ВМУРОЛ «Украина», 2004. – С. 98-103.
3. Бевз В. П. Система социальной защищенности отдельных групп населения на различных региональных и хозяйственных уровнях / В. П. Бевз, Ю. И. Павленко. – К. : Знание, 1991. – С. 8.
4. Божик С. М. Піклування про малозабезпечених непрацездатних громадян / С. М. Божик, Б. О. Надточій // Соціальний захист. – 1999. – № 4. – С. 47-50.
5. Бідність в Україні : методика та практика аналізу. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 53 с.

6. Білоус І. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення подолання бідності / І. Білоус // Світ фінансів : науковий журнал ТНЕУ. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – Вип. 4 (17). – С. 124.
7. Внукова Н. М. Соціальне страхування : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – К. : Кондор, 2006. – С. 19.
8. Конвенции МОТ : в 2-х т. – Женева, 1999. – Т. 1. – С. 593.
9. Куліш О. А. Особливості формування рівня життя населення України в сучасних умовах : роль держави та корпорацій : [Електронний ресурс] / О. А. Куліш, А. М. Хімченко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfb/2010_4/13st.pdf
10. Курсаков А. С. Соціальний захист населення як важливий фактор соціальної політики в Україні / А. С. Курсаков // Грані. – 2000. – № 6 (14). – С. 119.
11. Методика комплексної оцінки бідності, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, національної академії наук України 05.04.2002 р. № 171/238/100/149/2нд // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 952.
12. Про Державний бюджет України на 2011 рік : Закон України від 23.12.2010 № 2857-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2857-17>
13. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1768-III. – чинний : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1768-14>
14. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 р. № 656 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 16. – Ст. 675. – С. 97.
15. Про межу малозабезпеченості : Закон України від 4 жовтня 1994 року № 190/94-ВР, остання редакція від 01.01.1995 на підставі 192/94-ВР, чинний : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
16. Про прожитковий мінімум : Закон України від 15 липня 1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38.
17. За офіційною межею бідності живуть 28% українців (2008 р.) : [Електронний ресурс] // Радіо «Свобода». – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1114391.html>
18. Римашевская Н. М. Структурные изменения в тенденции роста благосостояния (итоги комплексного исследования) / Н. М. Римашевская // Социологические исследования. – 1985. – № 4. – С. 29.
19. Рудик В. А. Юридичні гарантії права людини на соціальний захист в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : [Електронний ресурс] / В. А. Рудик. – Харків, 2007. – Режим доступу : <http://avtoreferat.net/content/view/1380/45/>
20. Социальная работа за рубежом : учеб. пособие / сост.: Е. С. Новак, Е. Г. Лозовская, М. А. Кузнецова; под общ. ред. Е. С. Новак. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2001. – С. 21.
21. Сычева В. С. Бедность и ее измерение / В. С. Сычева // Социология. – 2001. – № 14. – С. 178-179.
22. Сычева В. С. Измерение уровня бедности : история вопроса / В. С. Сычева // Социологические исследования. – 1996. – № 3. – С. 147-148.
23. Толковый словарь русского языка Ушакова : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru>
24. Чернина Н. В. Бедность как социальный феномен российского общества / Н. В. Чернина // Социологические исследования. – 1994. – № 3. – С. 54-61.

Булюк О.В.

УДК 339.9

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ І ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. В процесі поступального розвитку України останніми десятиліттями вирішальну роль починають відігравати регіони, адже показники соціально-економічного розвитку країни є складеною ступенню реалізації потенціалів її регіонів. Тому функція управління соціально-економічним розвитком регіону здобуває усе більшу значимість. Ця значимість особливо відчутна в умовах ринкових відносин, за яких без стратегічного регулювання безсистемна діяльність господарюючих суб'єктів, у кращому випадку здатна забезпечити стихійний, незбалансований, хитливий розвиток, результати якого, імовірно, сучасне суспільство не задовольняють.

Аналіз досліджень і публікацій. Регіональні проблеми активно досліджуються вченими-економістами. Питання державного регулювання розвитку регіону, підвищення ефективності розвитку, економічного потенціалу регіону розглядаються в працях Артеменко В.М., Гладія І.П., Давискиби К.В., Коваленко М.А., Лисенко Ю.П., Мазур А.Г., Павленко В.Ф. та ін. Водночас існує ряд проблем, що потребують свого подальшого дослідження і вирішення. Зокрема, питання методології прогнозування регіонального розвитку, створення механізму управління таким розвитком в умовах глобалізації світової і регіоналізації національної економіки, розвитку міжрегіональної конкуренції суб'єктів господарювання.